

Рівненський державний гуманітарний університет
Сарненський педагогічний коледж
Бібліотека

«Лунай, величне наше слово!»

(добірка матеріалів про рідну мову)

Сарни, 2019 р.

Лунай, величне наше слово! : Добірка матеріалів
про українську мову/ Уклад. Є.Цицюра. – Сарни.-
2019. - 21 с.

Найбільше і найдорожче добро кожного народу
– це його мова, його багата скарбниця, в яку народ
складає і своє давнє життя і свої сподівання.

У добірці зібрано матеріали про рідну мову:
прислів'я, вислови українських письменників, вірші.

Добірка рекомендована для студентів коледжу.

ЗМІСТ

1. ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ.....	4
2. ВИСЛОВИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.....	6
3. ВІРШІ ПРО РІДНУ МОВУ.....	9

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

- * Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається.
- * Птицю пізнати по пір'ю, а людину по мові.
- * Рідна мова - не полова: її за вітром не розвієш.
- * Більше діла — менше слів.
- * Будь господарем своєму слову.
- * Мовивши слово, треба бути йому паном.
- * Слово — не горобець, вилетить — не спіймаєш.
- * Від красних слів язик не відсохне.
- * Від солодких слів кислоти не посолодшають.
- * Від меча рана загоїться, а від лихого слова — ніколи.
- * Від теплого слова і лід розмерзається.
- * Вода все сполоче, тільки злого слова ніколи.
- * Впік мене тим словом, не треба й вогню.
- * Гостре словечко коле сердечко.
- * Де мало слів, там більше правди.
- * Діла говорять голосніше, як слова.
- * Де слова з ділом розходяться, там непорядки водяться.
- * Добре слово краще, ніж готові гроші.
- * Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері не ввійдеш.

- * За грубе слово не сердься, а на ласкаве не здавайся.
- * З пісні слова не викидають і свого не вставляють.
- * І від солодких слів буває гірко.
- * Кого не б'є слово, тому й палиця не допоможе.
- * Коня керують уздами, а чоловіка — словами.
- * Красне слово — золотий ключ.
- * Лагідні слова роблять приятелів, а гострі слова — ворогів.
- * Краще переконувати словами, як кулаками.
- * М'які слова і камінь крушать.
- * На ласкаве слово не кидайся, а за грубе не гнівайся.
- * Не гріє мене кожух, лиш слово гріє й тішить.
- * Не кидай слова на вітер.
- * Не так то він діє, як тим словом сіє.
- * Шабля ранить тіло, а слово — душу.
- * Слово – не полова, язик – не помело.

ВИСЛОВИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Не одцуравсь того слова,
Що мати співала,
Як малого повивала.

Т. Шевченко

Мова - це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова - це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова - це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнева діяльність народу.

Олесь Гончар

Найбільше і найдорожче добро кожного народу - це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя і свої сподіванки, розум, досвід, почування.

Панас Мирний

Сім'я вже ж вільна і нова.
Та тільки мати ледь жива.
Вона була б і вмерла вже не раз,
Та все питає, і на смертнім ложі, — а де ж те
Слово, що його Тарас коло людей поставив
на сторожі?!

Л. Костенко

...Українське слово. Ти частка тих, що вже давно померли, їх кров живуща, їх жага нетлінна, безсмертне і величне, як Говерла, багате і дзвінке, як Україна.

Д. Луценко

Мова - це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова - це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова - це ще й музика, мелодика, барви буття, сучасна художня, інтелектуальна і мислительська діяльність народу.

О. Олесь

Ну що б, здавалося, слова... Слова та голос - більш нічого. А серце б'ється - ожива,
Як їх почує!

Т. Шевченко

— Найбільше і найдорожче добро в кожного народу — це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування.

Панас Мирний

— Людина, яка втратила свою мову — неповноцінна, вона другорядна в порівнянні з носієм рідної мови. В неї зовсім відмінніша рефлексія і користується вона, за визначенням І. Франка, «верхньою» свідомістю. Себто її підсвідомість унаслідок асиміляції загальмована. притуплена.

П. Мовчан

— Мова -втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любимо її, вивчаймо її, розвиваймо її.
Борімося за красу мови, за правильність мови, за

приступність мови, за багатство мови.

М. Рильський

— Мова — це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її.

О.Гончар

Мова росте елементарно, разом з душею народу.

І. Франко

Слово — зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати.

М. Рильський

— Мова — то не просто звуки, витворені відповідними м'язами відповідних органів. Це — голос народу, неповторного тембру й інтонації, що є одним із чинників спадкового механізму... Втрата слуху веде до втрати тембру, отже — власного голосу, що" в кінцевому рахунку нівелює народ як неповторне, оригінальне явище.

Б. Олійник

ВІРШІ ПРО РІДНУ МОВУ

Я до тебе, мово

Мово, українська, мово моя мила!
Ти уся із співу, весняних дібров.
Ясна - як усмішка, чиста - як сльозинка.
Ти моє найбільше щастя і любов.
Я до тебе мово, так горнуся щиро
У слова вслухаюсь різні і прості.
Мово моя, мово - найдивніше диво
Ти моя молитва в радості й журбі.
Я тебе, кохана, в душу увібрала
Разом із материнським
Щедрим молоком,
А ще з піснями, що їх так співала Матінка,
схилившись над моїм чолом.
Ти уся із співу, весняних дібров.
Мово, моя мово - мовонько шовкова,
У вінку біленькім - світла і легка.
Ти для мене завжди бажана й святкова.
І мене без тебе на землі нема.

Людмила Лужецька

Мову рідну, слово рідне
Має кожен із людей.
Наша мова українська
З наших уст лине, як пісня,
Л'ється кожен день.
Бережимо нашу мову
І як маму полюбим,
Бо немає нам рідніших
В цьому світі все гарніших,
Як та мова наша рідна,
Найгучніша з-поміж мов.
Хай завжди говорить мова

І співає, і кричить,
Бо приємно її чути,
Добре нам із нею жить.
Колискова наша мова
Найпрекрасніша із мов,
Тарасова рідна мова.
Найулюбленіша з мов.

Валентина Каменчук

Рідна мова

Ми з нею відомі усюди, усе в ній,
що треба нам, є, а хто свою мову забуде,
той серце забуде своє.
Вона, як зоря пурпурова,
що сяє з небесних висот, і там,
де звучить рідна мова,
живе український народ.

Володимир Сосюра

Не цурайтесь мови

Не цурайтесь мови - мови тата й мами,
Мови діда й баби, предків наших всіх.
Бо її цуратись - сором непошани,
Бо її цуратись - перед Богом гріх!
На землі народів Бог створив багато
І подарував їм скарб усяких мов,
А у кожную мову, гарну і багату,
Вклав Свою небесну ніжність і любов.
Всі народи світу - то Господні діти,
Всіх народів мови - то Господній дар,
Але мова мами - найрідніша в світі,
В ній є все: і святість, і краса, і чар.

Роман Завадович

Моя мова

Все в тобі з'єдналося, злилося -
Як і поміститися в одній! —
Шепіт зачарований колосся,
Поклик із катами на двобій.
Ти даєш поету дужі крила,
Що підносять правду в вишину,
Вченому ти лагідно відкрила
Мудрості людської глибину.
О тобі рости й не в'януть зроду,
Квітують в поемах і віршах,
Бо в тобі — великого народу
Ніжна і замріяна душа.

Василь Симоненко

Рідна мова

Українська мова, —
Знає цілий світ, —
Як трава шовкова,
Мов калини цвіт.
Не соромся, доню,
Нею говорить.
Від Карпат до Дону
Мова ця дзвенить.
Не соромся, сину,
Мовонька твоя,
Як під небом синім
Пісня солов'я.
Українська мова -
То великий дар.
Мовою твоєю
Створений «Кобзар».

Олесь Лупій

Диво калинове

Ти постаєш в ясній обнові,
як пісня, линеш, рідне слово.
Ти наше диво калинове,
кохана материнська мово!
Несеш барвінь гарячу, яру в небесну
синь пташиним граєм і,
спивши там від сонця жару,
зеленим дихаєш розмаєм.
Плакаймо в серці кожне гроно,
прозоре диво калинове.
Хай квітне, пломенить червоно в сім'ї
великій, вольній, новій.

Дмитро Білоус

Золота Сурма

Народе мій, дитино ясночола,
Живи й орудуй мовами всіма,
Бо кожна мова - твого духу школа,
Твоєї правди - золота сурма.
Вклякни перед зорею світовою,
Що пломеніє наче сонця креш,
Та не молися мовою чужою,
Бо, на колінах стоячи, умреш...

Дмитро Павличко

В землі віки лежала мова

В землі віки лежала мова
І врешті вибилась на світ.
О мово, ночі колискова!
Прийми мій рідний привіт.
Навік пройшла пора безславна...

Цвіти і сядь, моя державна!

Олександр Олесь

Слово, чому ти не твердая криця,
Що серед бою так ясно іскриться?
Чом ти не гострий, безжалісний меч,
Той, що зди́ма вражі голови з плеч?

Леся Українка

Молитва за рідну мову

Боже, Отче милостивий,
Ть нам дав ту мову красну,
Поміж мовами найкращу,
Нашу рідну, нашу власну.
Тою мовою співала
Нам, маленьким, наша мати,
Тою мовою навчала
Тебе, Боже, прославляти.
Тою мовою ми можем
Величатись перед світом,
Бо між мовами ця мова -
Мов троянда поміж цвітом.
Хоч би й хто напастував нас,
Хоч би й хто посмів грозити, -
Дай нам силу, дай відвагу
Рідну мову боронити.
Поможи, Небес Владико,
Хай буде по Твоїй волі,
Щоб та мова гомоніла
Вільно: в хаті, церкві, в школі.
Дай діждати пошанівку
Рідного святого слова,
Щоб цвіла на славу Божу
Наша українська мова!

Юрко Шкрумеляк

Ой яка чудова українська мова
Де береться все це, звідкіля і як
Є в ній ліс-лісок-лісочок,
пуща, гай, діброва,
Вір, дерелісок, чорноліс.
Є іще байрак.
І така ж розкішна і гнучка, як мрія.
Можна «звідкіля» і «звідки»,
можна і «звідкіль».
Є у ній хурделиця, віхола, завія,
Завірюха, хуртовина, хуга, заметіль.
Та не в тому справа, що така багата
Помагало слово нам у боротьбі.
Кликало на битву проти супостата,
То звучало сміхом на полях плаката,
І за все це, мово, дякуєм тобі.

Олександр Підсуха

Моя ти рідна, горда мово!

Як не любить ту мову нашу?
Мені вона найкраща в світі,
Гарніша, ніж весняні квіти...
І, як найпершої любови,
Не заміню тієї мови!
її ніколи не віддам
В поталу недругам. Не дам
Над нею кпити і сміятись,
Щоб легкодухим не страхатись,
Скажу за тебе гнівне слово,
Моя ти рідна, горда мово!

Пилип Вакуленко

Якщо з українською мовою

В тебе, друже, не все гаразд,
Не вважай її примусовою,
Полюби, як весною ряст.
Примусова тим, хто цурається,
А хто любить, той легко вчить:
Все, як пишеться, в ній
вимовляється, -
Все, як пісня, у ній звучить.
І журлива вона, й піднесена,
тільки фальш для неї чужа.
В ній душа Шевченкова й Лесина,
І Франкова у ній душа.
Дорожи українською мовою,
Рідна мова - основа життя.
Хіба мати бува примусовою?
Непутящим бува дитя!

Дмитро Білоус

Рідна мова

Сію дитині
В серденько ласку.
Сійся-родися
Ніжне «будь ласка»,
Вдячне «спасибі»,
«Вибач» тремтливе, —
Слово у серці —
Як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» —
Щедро даруй ти
Людям, дитино!
Мова барвиста,
Мова багата,
Рідна і тепла,
Як батьківська хата.

Варвара Гринько

Мова наша, мова -
мова кольорова,
в ній гроза травнева
й тиша вечорова.
Мова наша, мова -
літ минулих повість,
вічно юна мудрість -
сива наша совість...

Юрій Рибчинський

Рідна мова

Спитай себе, дитино, хто ти є,
І в серці обізветься рідна мова;
І в голосі ясним ім'я твоє
Просяє, наче зірка світанкова.
З родинного гнізда, немов пташа,
Ти полетиш, де світу далечизна,
Та в рідній мові буде вся душа
І вся твоя дорога, вся Вітчизна.
У просторах, яким немає меж,
Не згубишся,
як на вітрах полова.
Моря перелетиш і не впадеш,
Допоки буде в серці рідна мова.

Дмитро Павличко

О мово мила, ти не бідна,
Бо все стерпіла й ожила,
Тебе топтала нечисть «рідна»:
На посміховисько вела.
Тебе міняли щогодини —
На мак, на джинси, самогон,
А ти стояла, мов калина
Замріяна біля вікон.

Чужі тобі ятрили рани,
А ти всміхалась їм на зло
І, наче пролісок весняний,
Несла всім радість і тепло.
А як німіли твої діти —
Ти не вмовкала на полях:
То соловейком десь на віттях,
То тихим смутком в журавлях.
Неначе Фенікс, воскресала,
о знов знімалася увисьь,
І дітям все своїм прощала,
Які від тебе одреклись.
Це ти, як рожа Ієрихона,
У склепі мертвому жила.
Аж нині — прапором корона
Понад тобою зацвіла!

Євгенія Лещук

Слово

А Вкраїни ж мова —
Мов те сонце дзвінкотюче,
Мов те золото блискуче,
Вся і давність і обнова —
Українська мова.
Розквітай же, слово,
І в родині, і у школі,
Й на заводі, і у полі
Пречудесно,
пречудово —
Розквітай же, слово!
Хай ізнов калина
Червоніє, досягає,
Всьому світу заявляє:
Я — країна Україна —

На горі калина!

Павло Тичина

Мові

Принижувана, цькована і гнана,
ти з вуст вишневих отрясала страх,
і вся була немов відкрита рана,
і вся — неначе прапор на вітрах.
Вже сказано давно: вишнева і Дніпрова,
але благоговійно повторю:
О так, вишнева і Дніпрова мова,
яка тримає над чолом зорю.
І в тих, які відкинулись від тебе,
поласилися на престижний шмат,
над головою — стеля, а не небо,
хоча вони своїх не бачать втрат.
А ти... ти боса по стерні ходила,
ти кризь криваву й темну ніч брела
і неповторну пісню спородила,
в степах козацьку думу сповила.
О, вишептати, видихнути з болем
твое ім'я. Що ти жива, жива!
І над безмежним українським полем
твої пророчі сіються слова.
І правда встане. Встане і повстане,
і віковії пуга розітне.
І над безмежжям, тихим і світаним
ще зійде сонце мови осяйне.

Наталка Нікуліна

Рідна мова

Солов'їну, барвінкову,
колосисту — на віки —
українську рідну мову
в дар мені дали батьки.

Берегти її, плекати
буду всюди й повсякчас, —
бо ж єдина — так, як мати,
— мова в кожного із нас!

Оксана Забужко

Мова

Мово моя українська —
Батьківська, материнська,
Я тебе знаю не вивчену —
Просту, домашню, звичну,
Не з-за морів прикликану,
Не з словників насмикану.
Ти у мені із кореня —
Полею мені наговорена,
Дзвоном коси прокована,
В чистій воді смакована.
Болею очей продивлена,
Смуток багать продимлена,
З хлібом у душу всмоктана,
В поті людським намокнута,
З кров'ю моєю змішана
І аж до скону залишена
В серці моїм.
Ти звеш сюди
Добрих людей до бесіди.

Валентин Бичко

Рідна мова

...У ній усе: діброви й верболози,
Дніпра і Ворскли витканий атлас,
козацька доблесть і кріпацькі сльози,
ще й дума та, що вистраждав Тарас.
Розмай Карпат,
де юниться на скелі
смерічка недоторкано-струнка,

незгасне сяйво вбогої оселі,
що нам дала у спадщину Франка.
Діброви праслов'янської Волині,
з журбою Мавки й болем Лукаша,
де гордою Кассандрою і нині
вита бентежна Лесина душа.

Дмитро Луценко

О мова моя!

О місячне сяйво і спів солов'я,
півонії, мальви, жоржини!
Моря бриліантів, це мова моя,
це — мова моєї України.
Яка у ній сила і кличе й сія,
яка в ній мелодія лине
в натхнення хвилини!
О мова моя, душа голосна України!

Володимир Сосюра

Рідне СЛОВО

Ти постаєш в ясній обнові,
як пісня, линеш, рідне слово.
Ти наше диво калинове,
кохана материнська мово!
Несеш барвінь гарячу,
яру в небесну синь пташиним граєм
і, спивши там від сонця жару,
зеленим дихаєш розмаєм.
Плекаймо в серці кожне гроно,
прозоре диво калинове.
Хай квітне, пламенить червоно
в сім'ї великій, вольній, новій.

Дмитро Білоус

